

Water als kracht achter herinrichting Utrechts Stationsgebied

Duurzame en creatieve oplossingen voor stedelijk waterbeheer

De Watertoets staat vaak synoniem voor moeizame onderhandelingen tussen waterschappen en gemeenten. Niet in Utrecht. Het project Perron H2O stelt water centraal bij alle herinrichtingsplannen voor het Utrechts Stationsgebied. Dat heeft vier innovatieve ontwerpen opgeleverd met aansprekende namen als De Blauwe Levensader en Gestroomlijnd. De plannen zijn niet alleen waardevol voor Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, maar voor alle partijen. “Er wordt niet meer gepraat over problemen, maar over kansen.”

TEKST BINA AYAR

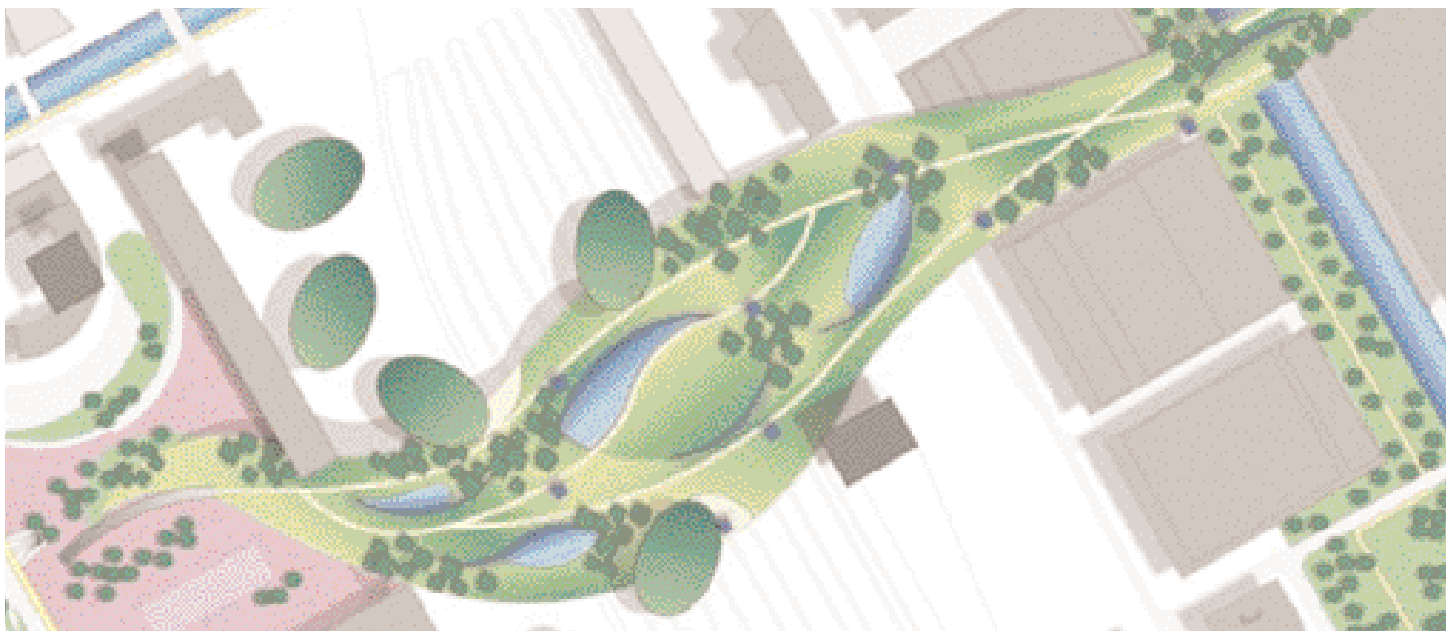
Honderdduizenden mensen passeren dagelijks het Utrechts Stationsgebied. Maar ondanks veel winkels, een jaarbeurs en een muziekcentrum blijven ze er niet al te lang. Het versteende gebied wordt als onaantrekkelijk en 's avonds als onveilig ervaren. Ook de routing, de verbinding tussen de wijken ten westen en oosten van het gebied, is slecht. Het ontbreekt er volgens deskundigen aan “ruimtelijke helderheid, uitstraling en omgevingskwaliteit in brede zin”.

Het Masterplan Stationsgebied, een initiatief van de gemeente en private partijen als de Jaarbeurs en Coreo van winkelcentrum Hoog Catherijne, moet daar verandering inbrengen.

Het plan omvat onder meer goede routes in oost-west richting en meervoudig ruimtegebruik. Als het om waterberging gaat, wordt vooralsnog gedacht aan het weer opengraven van de Catherijnesingel. “De watersituatie in het Stationsgebied is heel ingewikkeld”, zegt Marco van Schaik, lid van het projectteam Perron H2O en strategisch beleidsmedewerker bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. “De gemeente voert hier al complexe onderhandelingen met private partijen. Het is bovendien een van de dichtst bebouwde gebieden van Nederland, de grond is extreem duur. De 10% wateroppervlak die wij vaak in woonwijken hanteren, is hier heel moeilijk te onderhandelen.”

Hoewel de problematiek van het gebied complex is of - misschien juist - daarom kan water richtinggevend zijn bij de herinrichtingsopgave, is de gedachte achter Perron H2O. Bij het project, een initiatief van het centrum voor tuin- en landschapsarchitectuur Makeblijde, zijn deelnemers uit overheidsinstellingen en particuliere bedrijven betrokken. Centraal staan de ontwerpen van studententeams van verschillende opleidingen, onder meer Hogeschool Utrecht en de Technische Universiteit Delft.

De teams hebben vier plannen gemaakt waarin het water een centrale plaats neemt in het gebied, en dat levert in meer

opzichten voordeel op. Zoals in het plan Watertoren 2.0, het favoriete ontwerp van Van Schaik. Daarin wordt het stedelijke landschap rond Utrecht CS als een berglandschap opgevat. Het idee is om de hoogbouw te gebruiken als 'cluster van watertorens'. Het is dan niet meer nodig om 10% oppervlaktewater in het stationsgebied te introduceren, wat gelijk zou staan aan negen hectare open water. Het hemelwater dat wordt bewaard op de daken kan bovendien worden gebruikt voor interne en externe functies als koeling, het spoelen van toiletten of voor toepassingen in fontein en tuinen. Het plan is niet alleen vanuit watertechnisch oogpunt interessant, maar levert ook economisch voordeel. Door de aanleg van waterbassins op het dak worden de gebouwen minder gevoelig voor windbelasting, terwijl het gebruik van water voor koeling ook geld bespaart. Ander voordeel: stromend water blijkt een positieve uitwerking op mensen te hebben.

Groene Traverse

Ook in de andere plannen wordt uitgegaan van een meervoudig gebruik van water. Dat heeft als voordeel dat het relatief schone regenwater langer wordt vastgehouden en niet in het riool verdwijnt. Het maakt het zuiveren van afvalwater makkelijker, maar heeft ook een functie in tijden van droogte en sluit aan bij de kader-

richtlijn water en WB21. En je kunt er leuke dingen meedoen, zo hebben de studenten bedacht. In Controverse Traverse bijvoorbeeld, wordt het water opgevangen in een groene traverse, een golvend groen dak dat over de sporen slingert. Het is niet alleen een poging om het water langer vast te houden, maar ook de mensen. De traverse waar straks meer voorzieningen zouden kunnen komen, zou als slow lane dienen voor iedereen die wil rusten of recreëren, als tegenhanger van de onderliggende fast lane waar treinen rijden en mensen zo snel mogelijk op de plek van bestemming willen zijn. In de Blauwe Levensader is ook een fast en slow lane. Het dak van de stationshal, de slow lane, krijgt een tuin met rustige waterpartijen, terwijl in de hal zelf (de fast lane) naast de roltrappen transparante watermuuren komen, waarlangs het water naar beneden stort. En water kan

zelfs bijdragen aan de identiteit van de stad, zoals blijkt uit het plan Gestroomlijnd. De 'stadsiconen' in dat plan zijn plekken in de stad die zijn verbonden met het water. Zoals de Catherijnesingel waarlangs volgens de bedenkers een drijvende weg zou kunnen komen.

Verbeelding

"De plannen spreken allemaal tot de verbeelding", vindt Van Schaik. Zijn favoriet is Watertoren 2.0, "omdat daarin alle functies van water goed zijn verwerkt en uitgewerkt." Voorlopig zijn de creatieve oplossingen voor het gebied alleen nog te zien in een reizende tentoonstelling met maquettes en foto's van de ideeën. Of de plannen daadwerkelijk uitvoerbaar zijn, moet blijken uit deel twee van het project dat binnenkort van start gaat. Het projectteam is op dit moment

nog in gesprek met de gemeente en andere partijen die overigens positief hebben gereageerd op de plannen, zegt Van Schaik. "We moeten nu kijken wat knelpunten zijn en wat het kostenplaatje is. Waarschijnlijk gaan we ook nog met alle partijen naar Berlijn. Daar is in een veel groter gebied duurzaam gebruik van stedelijk waterbeheer op een aansprekende manier in praktijk gebracht." Hoewel nog niets zeker is, is het project wat Van Schaik betreft al geslaagd. Al is het maar omdat partijen weer positief gestemd om de tafel zitten. Zijn conclusie is dan ook dat ontwerpend onderzoek een zinvolle aanvulling kan zijn op de Watertoets. "Het project heeft bij iedereen de ogen geopend. Er zijn alternatieve oplossingen voor omgaan met water in stedelijke gebieden. Oplossingen die voor iedereen interessant zijn, en daarom duurzaam zijn."

